

Вивчення черепно-мозкової травми (ЧМТ)

1. ВСТУП

Що таке черепно-мозкова травма (ЧМТ)?

Черепно-мозкова травма (ЧМТ) – це пошкодження головного мозку внаслідок зовнішнього фізичного впливу (удару, падіння, вибухової хвилі тощо).

◆ Чому це важливо?

- ЧМТ є однією з головних причин **когнітивних та комунікативних розладів**.
- Вона може призвести до змін у **мовленні, пам'яті, увазі та поведінці**.
- Пацієнти з ЧМТ часто мають труднощі з **соціальною реінтеграцією**.

Мета лекції:

- ✓ Надати огляд **типів ЧМТ** та їх поширеності.
 - ✓ Розглянути **когнітивні та комунікативні наслідки ЧМТ**.
 - ✓ Визначити механізми **порушень дискурсу, прагматики та комунікації**.
 - ✓ Обговорити **шляхи діагностики та реабілітації**.
-

2. ОГЛЯД ЧМТ

2.1 Основні типи черепно-мозкової травми

- ◆ **Проникаюча травма (РНТ)** – коли об'єкт проникає в череп і пошкоджує мозок.
- ◆ **Закрита травма (СНТ)** – пошкодження без проникнення, наприклад, при ударах, падіннях або ДТП.

2.2 Поширеність

- Частота ЧМТ: **538,2 випадки на 100 000 осіб на рік (США).**
- **Зменшення смертності** через покращення медичної допомоги.
- **Збільшення випадків ЧМТ серед військових** через вплив вибухових хвиль.

2.3 Наслідки ЧМТ

- ✦ **Психосоціальні:** труднощі з соціальною адаптацією.
 - ✦ **Когнітивні:** порушення уваги, пам'яті, швидкості обробки інформації.
 - ✦ **Зміни поведінки:** дратівливість, депресія, імпульсивність, апатія.
-

3. КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ РОЗЛАДИ ПІСЛЯ ЧМТ

- ✦ **Когнітивно-комунікативні порушення** включають:
- ✓ **Порушення вербальної та невербальної комунікації.**
- ✓ **Труднощі з обробкою мовних рівнів** (фонологія, морфологія, синтаксис, семантика, прагматика).
- ✓ **Проблеми з увагою, пам'яттю, організацією інформації та виконавчими функціями.**

3.1 Порушення дискурсу

Дискурс – це складна форма мовлення, що вимагає когнітивної інтеграції.

- ✦ **Види дискурсу:**
- ✓ **Монологічний** – розповідь історій, опис процесів.
- ✓ **Розмовний** – інтерактивне мовлення між співрозмовниками.
- ✦ **Рівні аналізу дискурсу:**
- ✓ **Мікролінгвістичний** – граматика, семантика.

- ✓ **Мікроструктурний** – логічна зв'язність речень.
- ✓ **Макроструктурний** – загальна єдність тексту.
- ✓ **Суперструктурний** – організація дискурсу.

✦ **Типові порушення дискурсу:**

- ✗ Неправильні або неочікувані відповіді.
- ✗ Втрата теми розмови.
- ✗ Проблеми з невербальною комунікацією.

3.2 Порушення прагматики

Прагматичні дефіцити – одна з найбільш поширених проблем після ЧМТ.

◆ **Основні прояви:**

- ✓ Складнощі з **початком і підтриманням бесіди**.
- ✓ Відсутність **відповідної невербальної підтримки** (жести, міміка).
- ✓ Нерелевантність інформації (занадто мало або забагато деталей).

4. КОГНІТИВНІ ПОЯСНЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ПОРУШЕНЬ ПІСЛЯ ЧМТ

4.1 Увага та обробка інформації

✦ **Основні типи уваги:**

- ✓ **Орієнтаційна увага** – фокусування на сенсорних сигналах.
- ✓ **Селективна увага** – вибіркове зосередження на потрібній інформації.
- ✓ **Розділена увага** – здатність одночасно виконувати кілька завдань.
- ✓ **Стійка увага** – тривале утримання концентрації.

◆ **ЧМТ спричиняє порушення уваги, що впливає на когнітивну гнучкість, пам'ять і комунікацію.**

4.2 Пам'ять

✦ Основні види пам'яті:

✓ **Короткочасна пам'ять (STM)** – зберігає інформацію короткий час.

✓ **Довготривала пам'ять (LTM)** – поділяється на:

- **Декларативну пам'ять** (факти, події).
- **Недекларативну пам'ять** (навички, умовні рефлекси).

◆ **Порушення пам'яті впливають на структуру дискурсу.**

4.3 Виконавчі функції

✦ Основні компоненти:

✓ **Самоусвідомлення** – розуміння власних обмежень.

✓ **Планування** – організація дій для досягнення мети.

✓ **Ініціювання** – початок мовлення або дій.

✓ **Гнучкість мислення** – адаптація до змін.

◆ **ЧМТ порушує виконавчі функції, що ускладнює підтримку бесіди.**

5. СОЦІАЛЬНА РЕІНТЕГРАЦІЯ ПІСЛЯ ЧМТ

◆ **Пацієнти з ЧМТ мають труднощі у соціальній взаємодії:**

✓ Складно враховувати інтереси інших людей.

✓ Відсутність ввічливості або надмірна балакучість.

✓ Дезорганізованість розмови.

✓ Невміння розпізнавати сарказм, іронію, гумор.

✦ **Проблеми з комунікацією заважають поверненню до звичного життя.**

6. ІНТЕРВЕНЦІЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ

✦ **Методи корекції порушень комунікації:**

- ✓ **Покращення уваги** – тренування концентрації.
- ✓ **Розвиток пам'яті** – використання стратегій запам'ятовування.
- ✓ **Тренування прагматики** – рольові ігри, моделювання ситуацій.
- ✓ **Підтримка дискурсу** – вправи на побудову історій.

✦ **Індивідуальний підхід важливий для успішної реабілітації.**

7. ВИСНОВКИ

- ✓ **ЧМТ є однією з основних причин когнітивно-комунікативних розладів.**
- ✓ **Основні проблеми** – порушення уваги, пам'яті, дискурсу та прагматики.
- ✓ **Правильна діагностика та індивідуальний підхід допомагають відновленню мовлення.**
- ✓ **Соціальна реінтеграція** – ключова мета реабілітації після ЧМТ.